בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 55

פרשת כי תבוא

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאוז - 0542390375

הקב"ה משקיף על העולם

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו ישנה מצוה חשובה – וידוי מעשר. לאחר השנה השלישית שמפרישים בה מעשר עני - עת מגיע יו"ט האחרון של פסח של השנה הרביעית, וכן בשנה השביעית מצוה על כל אדם לבוא אל בית המקדש, ולהתוודות בפיו שנתן כל מה שנתן מהתרומות ומעשרות וביער כל הקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת, לא נשאר אצלו דבר שאינו שלו.

את הווידוי חותם האדם בתפילה להמשך:

הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ.

ונשאלת השאלה, וכי אנו באמת רוצים שהקב"ה 'ישקיף' עלינו, והרי כל לשון השקפה שמצאנו בתורה גררה אחריה מידת פורענות קשה, וכבר לימדונו חז"ל כי כל השקפה אינו אלא לרעה (מובא ברש"י על בראשית יח, טז), כמו שנאמר (שמות יד): וַיַּשְׁקֵף ה' אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם, וכן (בראשית יט) לגבי סדום: וַיַּשְׁקֵף עַל פְּנֵי סְדֹם וַעֲמֹרָה?

חז"ל בתלמוד הירושלמי (מעשר שני ה, ה, וכן הוא ברש"י שהזכרנו לעיל על בראשית) עונים על קושיא זו:

אמר ר' חנינא בר פפא בוא וראה כמה גדול כחן של מתנות עניים, שכל "השקיפה" שבתורה לרעה וכאן לברכה.

כלומר דווקא כאן לגבי מתנות עניים, שהאדם לוקח את מה שעמל עליו ובמקום לשמור אותו רק לעצמו הוא עוזר לזולת, הקב"ה הופך את סדרי הבריאה ומברך אותנו אפילו בבחינה של "השקפה".

ויש לשאול, מדוע דווקא במצוה זאת זוכים להטבה כזאת?

ביאר הכלי יקר שדבר נפלא זה מתרחש מידה כנגד מידה. היינו, בזכות מידת הרחמנות שבאדם, שהאדם מהפך את מידת האכזריות שבו לרחמנות כך הקדוש ברוך הוא מהפך רוגז לרחמנות.

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

ההגיון שבתשובה

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

אחד מהנושאים הגדולים והחשובים בעולם היהודי בכללו הוא עניין התשובה. כח גדול יש לה לתשובה, ביכולתה להביא מזור לפגמיו המוסריים והדתיים של האדם ולהמיר את מקומו הנפשי והרוחני של האדם ממקום שפל ונמוך אל מדרגה גבוהה ונישאה. התשובה היא במהותה הכוח והיכולת של האדם להשתנות.

אלא שלעיתים נדמה בעיני הציבור הרחב, שהתשובה היא מעין תרופת פלאים, פתרון קסם המשולל מכל היגיון אמתי המתיישב על הלב. משום תפיסה זו, אנשים אשר ניצבים מחוץ לכותליהם של חיי הקודש, נוטים להתבונן ביסוד התשובה במבט מזלזל, כאילו הייתה היא התשובה דבר פרמיטיבי שזמנו חלף מן העולם מזה עידנים.

אלא שלאור הכלל האמור בפרק הקודם- שכל דרכי אומתנו הטהורה מוכרחים הם להיות מיושבים ע״י הגיון הנפש הישראלית, מוכרחים אנו לעמוד מעט על עניינה של התשובה ולבאר את ההיגיון הפנימי והעמוק הטמון בה.

התשובה מתקנת את העבר. האמנם?!

לכאורה עיקר עניינה של התשובה מובן ומבואר הוא. שכאן אף כאשר חטא האדם, הרי הוא מבקש סליחה ומחילה מקונו, וע״י כך שב להסתופף בצל שכינתו, אע״פ שמעשיו גרמו לו לריחוק ממשי מהם. דומה הדבר לאדם שעשה מעשה רע כנגד חברו, ועצם הפגיעה שפגע בו יצרה ריחוק גדול בין השניים. אולם לאחר זמן, כאשר השכיל הפוגע לבקש מחילה מעומק הלב על מעשיו הרעים, ואכן חברו הנפגע סלח לו, אט אט שבים השניים ונעשים אוהבים זה לזה.

אם כן, עניינה של התשובה בנוגע למציאות החיים שלאחריה היא מובנית לחלוטין. שכן על אף שהתרחק האדם מיוצרו על ידי מעשיו הנלוזים, סוף סוף לאחר ששב בתשובה הרי התקרב אל קונו מחדש.

לאור זאת יכולים היינו לסבור שהתשובה מועילה רבות לתיקון העתיד בלבד. אולם על חטאי העבר שנעשו כבר והכתימו את עולמו של החוטא, אין כל תיקון אפשרי- ״את הנעשה אין להשיב״. בבחינה גוזרים אנו גזרה קשה ועוצמתית הנדמית כעול המונח על צווארו של החוטא; אין לו יכולת ממשית לתקן את העבר וחטאי יישארו ככתם עז ומייסר על עברו של האדם תמיד.

אלא שחכמינו זיכרונם לברכה (מסכת יומא דף פו:) מורים לנו שלא כך הם הדברים. נעיין מעט בלשונם של חכמינו:

”אמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל עד ה׳ אלהיך כי כשלת בעונך. הא עון מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול. איני? והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה! - לא קשיא; כאן - מאהבה, כאן - מיראה.”

ריש לקיש, אחד מבעלי התשובה הגדולים ביותר שידעה אומתנו, מורה לנו בדבריו אלו שני יסודות מהפכניים שכלל חשוב אחד עומד בשורשם: יש לאדם יכולת לשנות אף את חטאי העבר!

מתוך כלל זה, אומר ריש לקיש שכאשר אדם שב בתשובה אין הוא מתקן רק את העתיד הבא מכאן ולהבא, אלא אף חטאי העבר שנפל ברשתם שוב ושוב, הופכים להיות עבורו כשגגות שנעשו בלא כוונת מכוון, על אף שאכן מצד האמת נעשו מתוך זדון!

ויותר מכך, כאשר שב האדם מתוך אהבה עמוקה ופנימית, מה שמכונה ״תשובה מאהבה״ הרי ״זדונות נעשות לו כזכויות״, כל החטאים המרים והמקולקלים מטבעם, שהכתימו את עולמו של החוטא בלכלוך מעיב, הרי הם הופכים להיות כזכויות עבורו. ייחשבו הם עבור האדם החוטא למעשים טובים ומועילים.

אלא שבמבט חיצוני, עיקרון תיקון העבר על ידי התשובה, נוגד הוא כל הגיון ומחשבה. שהרי לפי המחשבה האנושית המצויה מובן הוא האדם פגם שבר או הרס דבר מסויים, הרי הפגם קיים ועומד הוא, ואף אם יבקש המזיק סליחה מעומק ליבו, אולי תשפיע זו על היחסים בינו לבין חבירו, אולם אין היא תתקן את המעוות.

אם כן, מוכרחים אנו כאמור לעמוד מעט על ההיגיון היהודי המונח בעצם עניינה של התשובה, ומתוך כך להעמיד על נכון את יסודותיה*.

אל תקלקל במעשיך

כאשר הקב"ה ברא את האדם בעולם, מספרים חז"ל (קהלת זוטא, פשנתן לו השי"ת נאום שאומנם קצר הוא במילותיו אך מציג תודעת חיים שלימה במשמעותו העמוקה. נעיין במילותיו של הנאום אשר מייצג את עיקר תפקידנו עלי אדמות:

"ראה את מעשה האלהים. כיון שברא הקדוש ברוך הוא את האדם נטלו והוליכו באילני גן עדן, [ואמר לו] ראה את מעשה האלהים, מה נאין הן, מה משובחין הן, כל מה שבראתי בשבילך בראתי, אל תקלקל במעשיך, ועמד וקלקל במעשיו, ונקנסה עליו מיתה לו ולדורותיו עד סוף כל הדורות"

קצת לאחר בריאת האדם, הקב"ה הוליכו בין הנבראים החדשים שהוכנו לצורכו, והודיע לו: כל מה שאתה רואה אל מול פניך, כל השפע הגדול שניצב לנגדך הרי הוא בשבילך, על מנת לשמש לך כעזר לעבוד את עבודתי הנכבדה. אולם צריך אתה להישמר מכל משמר שלא להשתמש בכל הנמציאם הללו כנגד רצוני, שלא תקלקל ע"י כך את הבריה כולה.

במילים הללו מצווה השי"ת ציווי מיוחד לדורות: על המין האנושי, זרעו של אדם הראשון להשתמש בכל פרטי העולם על מנת לסייע לעצמו ככל האפשר לקיים את רצונו העליון של הבורא. כל הנבראים במהותם הם כלים שהוענקו למין האנושי על מנת שבאמצעותם יעבדו הם את השי"ת.

אלא שכאן צריכים אנו לעמוד מעט על משמעותם העמוקה של הדברים: מה הוא אותו 'קלקול' שהוזהר האדם לבל ייכשל בו?

אם נתבונן בעומק דברי המדרש הנ"ל, ניווכח לדעת שאכן בסופו של דבר ביצע האדם את אותו קלקול נורא. הכוונה היא כמובן ל"חטא עץ הדעת", חטאה של האנושות כולה. מהותו העמוקה של הקלקול הזה היא בעצם שימוש בעולמו של א-לוקים נגד רצונו העליון.

לאור זאת מבינים אנו מה הוא הצו האלוקי העליון שהוטל עלינו לדורות; עלינו להשתמש בכל ברואי העולם בצורה שישמשו הם כעזר לעשיית רצון ה' בעולם הגשמי. אולם אם נשתמש בהם לצורכנו כנגד רצונו העליון של השי"ת, אזי נקלקל את העולם כולו.

במבט עמוק יותר, ניתן לומר יסוד חשוב והכרחי. כאשר אנו משתמשים בכל פרטי העולם על מנת לעבוד בהם את השי"ת הננו בעצם מורים על כך שכל פרטי העולם על מתכונת חלקיהם הרבים, אינם אלא בעלי תכלית ומטרה אחת- לעשות את רצון ה'. ישנה אחדות אלוקית עצומה אשר מעטרת את כל פרטיו השונים של העולם הגשמי.

אולם במידה והאדם בוחר לקלקל במעשיו, הרי הוא מוציא את הנבראים השונים מכלל השימוש שלו הם יועדו. אינם יגלו עוד את האחדות האלוקים המרחפת מעל לראשם, אלא ישמשו הם את רצונותיו הנמוכים של האדם. ע"י שנוהג בם האדם בדרך הזו, הוא בעצם מפריד אותם מעצם הרצון והכוונה האלוקית והופך אותם ליסודות מפורדים אשר מעצימים את מימד החומר.

תפיסת עולם פרודית:

כאשר בוחר האדם להשתמש בעולם לצורכו בלבד אף אם משמעות הדבר היא שעבוד הנבראים כנגד רצונו העליון של הבורא, הרי הוא בעצם מפריד מעט מעט את אלוקים מעולמו. בעצם פעולת החטא מורה האדם כאילו העולם כולו הוא עולם חומרי בלבד, ללא כל כוונה אלוקית עמוקה אשר למענה נברא העולם.

אדם שבוחר לחיות חיים אשר מלאים בחטאים וקלקול, הרי הוא מתרגל לחיות בעולם שאלוקים איננו נוכח בו. זו המשמעות העמוקה של החטא, הפניית עורף לרצונו העליון של הבורא, שלמען גילוי השלם נברא העולם.

מתוך השקפה שכזו, עושה האדם מעשים גדולים להנאתו, שבהם הוא משתמש בכל הנבראים כולם כנגד כוונת הבורא בהם. אדם שהורגל במבט שכזה עלול לחיות חיים שלמים שבהם הוא ייצור ויפעל רבות, אולם מטרת העל של החיים האנושיים, ידמה הוא בעיניו שאכן הוא הועיל וקידם את עצמו, אך למען האמת הוא רק קלקל. הוא הרחיק במעשיו את אלוקים מעולמו, והפך את העולם למעין ישות עצמאית שהחומר העב, שבמהותו אינו אלא כלי לשימוש גדול יותר- היא מרכז קיומו.

התשובה- לאחד את המפורדים:

לאור האמור עד כה, עולה שעל מנת לתקן את הפרודיות שיוצר האדם במעשיו, צריך הוא להשיב את האחדות האלוקית, את השי"ת אל עולמו. נמצא אפוא שהתשובה, שמשמעותה כפרה ותיקון על החטאים היא בעצם הכלי שבאמצעותו ישיב האדם את העולם אל אלוקיו, ויחזיר את העולם על נבראיו השונים, לתפקידו המקורי- להיות כלי המשמש לעבודת הבורא.

הרב קוק זצ"ל (עין איה, שבת ב' פרק יב', פסקה כח') עומד בהרחבה על עניינה העמוק של התשובה כפי המשתמע מדברינו עד כה. נעיין בדבריו:

"חק עולם שם הקב"ה ביסוד ההויה, שהטוב הנועד מוכרח להשתלם מכחם של כל המעשים כולם. ובשביל כך כח נפלא יש בכל מעשה אשר יעשה האדם, למרות מה שהבחירה היא בידו של האדם, ויכול הוא גם כן לעשות מעשי רשע נוראים, בכל זאת כל המעשים כולם והשפעותיהם היותר רעות, הנן רעות ביחש לכללות ההויה רק עם קשר של תנאי, דהיינו כל זמן שהאדם עצמו איננו משנה את האופי שלו מרעה לטובה. אבל אם האדם חוזר בו, ומגמת פניו הוא שם מעתה אל הטוב, אז יש קשר נפלא עם כל היש לכל המעשים כולם, גם אלה אשר כבר עשה, עם כל היותם לשעתם בתכלית הרוע, שהם ישובו ויתחברו עם גורמים רבים, המוכנים בכללה של ההויה כולה, להוציא מכולם מגמות טובות ורצויות מאד, כפי הכיוון של הקודש העליון, של מחשבתו של יוצר בראשית ברוך הוא, אשר הכל ברא לכבודו, למטרה היותר טובה קדושה ומפוארה, שהמגמה הכללית המקודשת היא נזר הבריאה כתרה ועטרתה.

האם ניתן לעשות בשבת תשלומים לתפילה של חול

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

ברכות דף כו עמוד ב

תנו רבנן: טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת – מתפלל בליל שבת שתים, טעה ולא התפלל מנחה בשבת – מתפלל במוצאי שבת שתים של חול, מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה, ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה – שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו.

והטור כתב שאם טעה ולא התפלל של מנחה בערב שבת מתפלל ערבית שתים של שבת.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק: "טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל ערבית שתים של שבת: הראשונה לערבית, והשניה לתשלומין".

המ"ב (כה) ביאר שאף על גב שתפילתו השניה באה לתשלומין של חול מ"מ כיון שעכשיו הוא שבת מתפלל אותה ג"כ של שבת.

כשטעה ובתפילתו השניה בשבת התפלל תפילה של חול האם צריך לחזור:

המ"ב כתב שאם טעה והתפלל השניה של חול פטור

מלהתפלל, ואם הקדים בזה השל חול לשל שבת לא יצא לכו"ע שהרי ניכר שהקדים התשלומין, אך אם עדיין היום גדול אלא שקיבל שבת במזמור שיר וגו' או בברכו ולא התפלל עדיין מנחה – לכתחילה עליו להתפלל ערבית שתים הראשונה לשם ערבית והשניה לשם תשלומי מנחה, אך בדיעבד אם התפלל ראשונה לשם מנחה ואפילו אם התפלל אותה של חול אפשר שיצא הואיל ועדיין יום הוא.

והרמ"א פסק: "וה"ה אם לא התפלל מנחה בער"ח, מתפלל של ר"ח שתים".

המ"ב (כו) כתב שכדברי הרמ"א שכתב להזכיר בשתי תפילותיו של ראש חודש פסקו המג"א והדה"ח והחיי אדם, וזה לא כלבוש שכתב שאין צריך להזכיר בשניה של ראש חודש.

הראשונה לשם חובה והשניה להשלמה יצא.

שאלת השבוע

אם יכול להשלים את תפילת של שבת שהפסיד במוצאי שבת

ר' בנימין פריד —זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

רואים מכאן, שהמעלה הגדולה ביותר של האדם, זו שגוררת אחריה את הטוב ביותר שיכול להיות (הפיכת הרע לטוב) היא שהאדם מתגבר על טבעו הבהמי והגשמי והופך אותו לטוב ורוחני, ובמידה שאדם מודד בהם מודדים לו (משנה מסכת סוטה ח ע"ב).

שבת שלום!